

**Папярэдняя справаздача
па выніках кароткатэрміновага назірання за парламенцкімі выбарамі ў
Славакіі 10 сакавіка 2012
праекту "Назіранне за выбарамі: тэорыя і практыка" місіі
Belarus Watch**

10 сакавіка 2012 года, група кароткатэрміновых міжнародных назіральнікаў праекту "Назіранне за выбарамі: тэорыя і практыка", акрэдытаваная ад няўрадавай арганізацыі Belarus Watch (Вільнюс, Літва), назірала за правядзеннем парламенцкіх выбараў у Славакіі. Назіральнікі засяродзіліся на працэдурных аспектах у дзень выбараў і на падліку галасоў. Назіральнікі наведалі 227 выбарчых участкаў па ўсёй Славакіі.

Місія хацела б выказаць падзяку Цэнтральнай выбарчай камісіі, Міністэрству замежных спраў, а таксама членам выбарчых камісій і іх старшыням за цёплы прыём і магчымасць назіраць за галасаваннем і падлікам галасоў.

Выбары былі добра праведзеныя выбарчымі камісіямі. Варта адзначыць культуру галасавання выбаршчыкаў: нягледзячы на тое, што часам выбарчыя ўчасткі былі перапоўненыя, у асноўным выбаршчыкі цярпліва чакалі ў чарзе, каб прагаласаваць таемна. У тых месцах, дзе атрымалася заспець гэту працэдуру, адкрыццё ўчасткаў адпавядала правілам. У цэлым правядзенне галасавання ў большасці выпадкаў ацэньваецца як добрае альбо вельмі добрае.

Місія адзначыла шэраг недахопаў і парушэнняў, звязаных з рознымі працэдурамі, якія тычацца галасавання і падліку галасоў, а таксама доступу да назірання.

Мясцовыя выбарчыя камісіі не былі цалкам знаёмыя з правамі і статусам назіральнікаў. Гэта прывяло да таго, што назіральнікам адмаўлялі ў доступе да некалькіх участкаў, адной камандзе не было дазволена назіраць за адкрыццём працэдуры галасавання. Цягам галасавання члены камісіі прасілі назіральнікаў прадэманстраваць акрэдытацыю. Аднак заканадаўства не патрабуе ніякіх дакументаў, якія б маглі пацвердзіць іх статус. Такая ж практыка была адзначаная падчас падліку галасоў: камісіі не былі азнаёмыя з правіламі, які рэгламентуюць прысутнасць назіральнікаў на выбарчым участку, хоць вялікая частка камандаў ў рэшце рэшт была дапушчаныя да назірання за падлікам галасоў. Некалькі камандаў не атрымалі доступу да ўчасткаў, адной з іх доступ на выбарчы ўчастак быў зачынены тройчы. Місія лічыць неабходным вызначыць ролю назіральніка і распрацаваць стандартную акрэдытацыйную пазнаку, каб прадухіліць адмову назіральнікам ў доступе з боку службовых асобаў.

Члены выбарчых камісій не мелі бэйджаў ці іншых пазначаў іх статусу, што зрабіла праблематычным вызначэнне дакладнай колькасці членаў камісій на асобных выбарчых участках.

На некаторых выбарчых участках было цяжка адрозніць ролю і функцыю старшыні ад функцый іншых членаў камісіі. Часам асобы, якія не з'яўляліся старшынямі, былі адказныя за арганізацыю галасавання і падлік галасоў. Працэдура адбору старшынь камісій адрознівалася ў залежнасці ад участку, і крытэры такога адбору былі не зусім зразумелымі. Няясным застаецца, ці існуе адзіная практыка такога адбору.

Яшчэ адно пытанне, звязанае з выкананнем камісіямі сваіх абавязкаў, палягае ў адсутнасці дастатковай колькасці трэнінгаў для членаў камісій і адсутнасці ў іх дастатковых ведаў выбарчых працэдур. У некаторых выпадках камісіі адзначалі, што яны не праходзілі ніякай падрыхтоўкі; тое было асабліва характэрна для сельскай мясцовасці. Іншыя згадвалі, што навучанне не з'яўляецца неабходнай умовай атрымання месца ў камісіі. Але калі членаў камісій запытвалі аб сутнасці некаторых працэдураў, назіральнікі атрымлівалі супярэчліваю альбо састарэлую інфармацыю.

Паведамляецца аб недастатковай колькасці кабін для галасавання на некаторых участках. Размяшчэнне кабін для галасавання не заўсёды гарантавала таямніцу галасавання, бо іншыя маглі пабачыць перавагі выбаршчыкаў. Часам прапускалася працэдура ідэнтыфікацыі выбаршчыкаў, а ў шэрагу выпадкаў апошнія прадстаўлялі свае пашпарты замест пасведчанняў асобы.

Акрамя гэтага, скрыні для галасавання не былі стандартызаванымі. Місія сустрэла розныя іх мадэлі, некаторыя з якіх цалкам не гарантавалі недатыкальнасць. Напрыклад, на пломбе не заўсёды прысутнічала пячатка і подпісы членаў камісіі, а на іншых участках адрознівалася колькасць гэтых подпісаў. Часам пломбы выкарыстоўваліся, каб умацаваць скрыні на падлозе.

Толькі зрэдку выбарчыя ўчасткі былі абсталяваныя для інвалідаў, многія з іх былі размешчаныя не на першым паверсе, што ўскладняла доступ да іх для асобаў сталага веку.

Падлік галасоў у большасці выпадкаў прайшоў гладка, аднак меліся паведамленні аб недастаткова строгім выкананні ўсіх працэдур.

Агулам місія па назіранні складалася з 39 назіральнікаў. Місія была арганізаваная ў межах праекту "Назіранне за выбарамі: тэорыя і практыка", сумесна з трыма арганізацыямі, якія знаходзяцца ў Літве: Belarus Watch, Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт і Беларускае правае чалавека ў Вільні. Папярэднія місіі праекту праходзілі ў Беларусі, Эстоніі, Грузіі, Ірландыі, Латвіі, Літве, Нарвегіі, Польшчы, Швецыі і Украіне.